

Конституційне право; муніципальне право

УДК 314.74:336.22:342.7

Карпінський Борис Андрійович

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Karpinsky Borys

*Doctor of Economics, Professor,
Professor of the Department of Public administration and Business management
Ivan Franko National University of Lviv
ORCID: 0000-0001-5996-7724*

Карпінська Олена Борисівна

*кандидат юридичних наук, адвокат
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Karpinska Olena

*PhD in Law, Lawyer
Ivan Franko National University of Lviv
ORCID: 0000-0001-7698-8404*

**ПРАВНИЧО-АКТИВІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО
ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ ЗА МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ**

**LEGAL-ACTIVIZATION ASPECTS OF THE STATE-CREATING
PATRIOTISM OF NATION UNDER THE MIGRATION POLICY
UNDER THE CONDITIONS OF THE STATE OF MARTIAL**

Анотація. У статті наголошено, що державна міграційна політика – це комплексна система програмних заходів, що проводиться під правничо-законодавчою егідою держави щодо управління й регулювання

міграційних процесів, виходячи з потреб юридичного й матеріального захисту прав мігрантів та створення їм належних умов для реалізації власного інтелектуального й трудового потенціалу, базуючись на принципах захисту національних інтересів, безпеки і територіальної цілісності.

Виділено, що державотворчий патріотизм нації (ДТПН) – це все, що народ загалом та кожен громадянин зокрема роблять в інтересах творення незалежної, суверенної, цивілізованої держави. Обґрунтовано, що при відкритій та збалансованій міграційній політиці, коли держава активно приймає іноземців і надає їм можливості для успішної інтеграції, посилюється національна єдність та ДТПН. Цивілізована міграційна політика може свідчити про відкритість, толерантність й зацікавленість держави в міжкультурному діалозі та розбудові багатонаціональної спільноти, забезпечуючи тим й логіку прояву правничо-активізаційних аспектів процесу.

Зазначено, що в умовах воєнного стану, міграційна політика держави повинна спрямовуватися на правові аспекти забезпечення безпеки й добробуту своїх громадян, що, в свою чергу, може впливати на їхні державотворчі мотиви, ефективно спонукати до активізації їхнього прояву ДТПН. Застосування програмних соціально-економічних підходів та заходів, надання вчасної підтримки й захисту громадянам важливі для отримання цивілізованої заробітної плати, нарощування продуктивності праці і зміцнення їх патріотичних почуттів та відповідного наслідкового бажання залишатися в рідній державі, ефективно проявляючись на рівнях: держава-громада-громадяни, мігранти. Наголошено, що доцільно розробляти програми реінтеграції для тих, хто вже емігрував. Зокрема, правничі заходи можуть включати надання фінансової підтримки, відкриття робочих місць і підприємницьких можливостей, а також соціальну реабілітацію для тих, хто постраждав внаслідок війни.

Доведено, що правничо-активізаційні аспекти ДТПН в умовах воєнного стану через міграційну політику володіють ще й відчутною прагматичною складовою, оскільки дозволяють знизити рівень тіньової економіки, а значить значно більше фінансових ресурсів буде потрапляти в казну держави, обумовлюючи додаткові можливості для зміцнення обороноздатності та підтримки постраждалих від воєнних дій. Так, зміна лише на 1% рівня тіньової економіки в Україні це додаткові 5,5 млрд грн поступлень у бюджет.

Ключові слова: *право, держава, мігранти, міграційна політика, воєнний стан, державотворчий патріотизм нації, громадяни, активізація, податки, розвиток.*

Summary. *The article emphasizes that the State migration policy is a comprehensive system of programmatic measures carried out under the legal and legislative auspices of the State to manage and regulate migration processes, based on the needs for legal and material protection of migrants' rights and creation of appropriate conditions for them to realize their own intellectual and labor potential, based on the principles of protection of national interests, security and territorial integrity.*

It is highlighted that the state-creative patriotism of nation (SCPN) is everything that the people in general and each citizen in particular do in the interests of creating an independent, sovereign, civilized state. It has been substantiated that with an open and balanced migration policy, when the state actively accepts foreigners and provides them with opportunities for successful integration, national unity and SCPN are strengthened. A civilized migration policy can testify to the state's openness, tolerance and interest in intercultural dialogue and the development of a multinational community, thus providing the logic of the manifestation of legal and activation aspects of the process.

It is noted that in the conditions of martial law, the migration policy of the state should be directed to the legal aspects of ensuring the safety and well-being of its citizens, which, in turn, can influence their state-building motives, effectively encourage them to intensify their manifestation of SCPN. The application of programmatic socio-economic approaches and measures, provision of timely support and protection to citizens are important for receiving civilized wages, increasing labor productivity and strengthening their patriotic feelings and the corresponding consequent desire to stay in their native state, effectively manifesting at the levels: state-community-citizens, migrants. It was emphasized that it is expedient to develop reintegration programs for those who have already emigrated. In particular, legal interventions may include financial support, job and business opportunities, and social rehabilitation for those affected by war.

It has been proven that the legal and activation aspects of the SCPN under the conditions of martial law due to the migration policy also have a tangible pragmatic component, as they allow to reduce the level of the shadow economy, which means that much more financial resources will fall into the state coffers, providing additional opportunities for strengthening the defense capability and support victims of hostilities. Yes, a change of only 1% in the level of the shadow economy in Ukraine is an additional 5.5 billion UAH in revenues to the budget.

Key words: *law, state, migrants, migration policy, martial law, state-creative patriotism of nation, citizens, activation, taxes, development.*

Постановка проблеми. Розвиток суспільства нерозривно пов'язаний з правничою системою держави, важливість котрої додатково посилюється в періоди трансформаційних зрушень. Нині стає зрозумілим, що міграційна проблема є також глобальною, оскільки зміна свого традиційного місця проживання під тиском життєвих обставин

(насамперед, військових загроз для мирного життя) та дієве прагнення людей до покращення свого становища через переїзд навіть до інших країн стає звичним, а значить торкається низки правничих аспектів адаптування й забезпечення їхньої життєдіяльності. Водночас цивілізоване вирішення адміністративно-правничих питань, які слідує за тим у межах вже міграційних потоків, обумовлює зростаючу потребу в коректному їх регулюванні й залучення до цього державних інституцій та міжнародної спільноти, стаючи й для них проблемною міграційною справою з відповідними юридичними наслідками.

Так, за даними експертів ООН, у світі налічується до 275 млн мігрантів, або майже на третину їх стало більше порівняно з початком цього століття. Властиво комплексна суміш об'єктивних (глобалізація світової економіки, територіальні економічні й демографічні диспропорції, динамізація зміни кліматичного простору й підйом рівня світового океану) та суб'єктивних причин (зокрема, обмеження у використанні власного потенціалу, зростання внутрішньої агресивності, зниження рівня толерантності) призвели до формування потужних міграційних потоків, котрі перетинають континенти планети Земля [1–33].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Не стала виключенням з означеного міграційного процесу, на жаль, й Україна, де у ньому в довоєнний період налічувалось до 3 млн осіб, але більш трудових мігрантів, які стали додатковим фінансовим джерелом (більш 10 млрд дол. США щорічно) для розвитку держави [7; 14; 18].

Однак триваюча повномасштабна війна різко змістила характерні акценти щодо структурного наповнення міграційного потоку. Зокрема, за оціночними даними Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, кількість українців, які були змушені покинути свої домівки та шукати прихисток в інших куточках держави через російське військове вторгнення, становить до 7 млн (дана цифра

включає також близько 1,5 млн осіб, які були змушені покинути своє житло ще у 2014 році через збройну агресію на сході України). Водночас, державу були змушені залишити близько 5 млн осіб [19].

Виходячи з наведеного, практика юридичного регулювання міграційного потоку населення в межах України та за її межами вимагає прискіпливого розгляду, оскільки триваюча широкомасштабна еміграція населення найактивнішого репродуктивного віку негативно впливає на шлюбність й народжуваність, що, об'єктивно, відбивається на демографічній відтворювальній структурі населення країни загалом (зокрема, з початку повномасштабної війни народжуваність в Україні впала на 28%, що є найвищим показником з часів незалежності), а також її трудового потенціалу з відповідними наслідками у післявоєнній перспективі (не просто відбувається зниження чисельності населення, а з позиції держави – спад платників податків, тобто її творців). Саме через те залишається актуальною проблематика щодо вироблення й реалізації дієвої міграційної політики з врахуванням глобальних загроз й сучасних правових реалій – воєнного стану [1; 4; 7; 9, 14–33].

Не зважаючи на те, що в Україні та й світі опубліковано численні праці з юридичних і організаційних питань міграції та міграційної політики, зокрема: вітчизняні дослідники – Бережна Н. І. [1], Богдан Т. П. [2], Борщевський В. В. [3], Василиця О. Б. [3], Данилишин Б. М. [4], Книш В. В. [23], Лібанова Е. М. [14–15], Лошенко О. В. [16], Малиновська О. А. [17], Матвеев Є. Е. [3], Новікова О. Ф. [18], Риндзак О. Т. [22], Розвадовський В. І. [23], Хандій О. О. [18], Шамілева Л. Л. [18] й зарубіжні вчені – Abay K. [24], Agyei S. [25], Bouri E. [33], Goodwin R. [27], Izzeldin M. [29], Kumar S. [31], Lucey B. [31], Pandey D. [31], Pereira P. [32], Sokhanvar A. [33] та інші, які досліджували міграційні потоки та можливості їх правового урегулювання через традиційний і пропонуваній ними інструментарій міграційної політики. Водночас системних наукових

робіт, які стосуються конкретних правових аспектів міграційної політики та трансформацій у міграційних збуреннях з врахуванням специфічних особливостей їх впливу на активізацію державотворчого патріотизму нації в умовах воєнного стану все ж недостатньо. Означене й обумовило гостру потребу розгляду цієї проблематики в конкретизованому контексті правничої науки.

Мета статті: на основі деталізації сутності міграції та тенденцій формування міграційного процесу виділити правову специфіку й потребу в активізації державотворчого патріотизму нації, виходячи з завдань міграційної політики в умовах воєнного стану

Виклад основного матеріалу. Першочергово підкреслимо, що державна міграційна політика – це комплексна система програмних заходів, що проводиться під правничо-законодавчою егідою держави щодо управління й регулювання міграційних процесів, виходячи з потреб юридичного й матеріального захисту прав мігрантів та створення їм належних умов для реалізації власного інтелектуального й трудового потенціалу, базуючись на принципах захисту національних інтересів, безпеки і територіальної цілісності.

Можливо також зазначити, що державна міграційна політика з позиції права ділиться на дві складові: зовнішню та внутрішню. Так, зовнішня міграційна політика має сприяти безпеці держави, нарощуванню її економічного потенціалу та зростанню добробуту населення. Зокрема, її базовими елементами у галузі праці є: захист національного ринку праці, залучення до країни, за потребою, іноземних фахівців й працівників конкретного професійно-кваліфікаційного спрямування, проведення різного роду заходів з соціально-правового захисту працюючих мігрантів.

Водночас, базовими напрямками внутрішньої міграційної політики є забезпечення свободи територіального пересування населення, а в галузі праці – оптимізація міжрегіонального перерозподілу громадян й мігрантів,

виходячи з політики, яка сформувалася як у сфері зайнятості, так і стану регіональних ринків праці.

Практично, до основних напрямів державної демографічної політики у сфері міграції населення відносять наступне:

- забезпечення свободи пересування;
- правниче регулювання міграційних потоків з урахуванням соціально-економічних умов, демографічної структури регіонів держави й національних особливостей мігрантів.

Окреслене в Україні безпосередньо регулюється через сформовану законодавчу та нормативну базу, зокрема: Закон України «Про зовнішню трудову міграцію», Закон України «Про громадянство України», Закон України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України», Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», Закон України «Про імміграцію», Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», Закон України «Про зайнятість населення», Кодекс України про адміністративні правопорушення, Угода про співробітництво в галузі трудової міграції та соціального захисту трудящих-мігрантів, Міжнародна конвенція ООН про захист прав усіх трудящих-мігрантів і членів їх сімей.

Окрім того, за своїм сутнісним наповненням: державотворчий патріотизм нації (*state-creative patriotism of nation*) – це все, що народ загалом та кожен громадянин зокрема роблять в інтересах творення незалежної, суверенної, цивілізованої держави. За своєю природою означений патріотизм можливо оцінювати на основі використання двох підходів: якісного та кількісного. Якісний підхід знайшов широке поширення через простоту свого відображення та й того, що лише поговорити (без матеріальних наслідків) про державу й патріотизм всі готові [9, с. 30–35, 450; 10–12].

Властиво, із авторських наукових досліджень випливає висновок, що податки є кількісним вимірником фактичного державотворчого патріотизму нації щодо конкретизації реальної участі (нинішніх та майбутніх) платників податків у забезпеченні фінансової складової життєзабезпечення й розвитку держави [9, с. 33].

Об'єктивно, що цілеспрямована державна міграційна політика може суттєво впливати на активізацію обох домінант (якісної та кількісної) державотворчого патріотизму нації у конкретному періоді її соціально-економічного розвитку.

Так, з одного боку, при відкритій та достатньо збалансованій (тобто привітній) міграційній політиці, коли держава активно приймає іноземців і надає їм можливості для успішної інтеграції, це може сприяти посиленню національної єдності та державотворчого патріотизму. Окреслена політика може свідчити про відкритість, толерантність й зацікавленість держави в міжкультурному діалозі та розбудові багатонаціональної спільноти. Вона може стимулювати розвиток різноманітних культур, сприяти обміну думками, досвідом та інноваціями між різними етнічними й культурними групами. Означене може зміцнити почуття належності до держави та активізувати громадянську свідомість як у мігрантів, так і приймаючої сторони.

З іншого боку, при жорсткій міграційній політиці, коли держава обмежує доступ мігрантів та ускладнює їхню інтеграцію, наведене може спричиняти відчуття відчуження, невдоволення й негативне ставлення до влади і національних інституцій. Тобто якщо міграційна політика є дискримінаційною або несправедливою, це може викликати соціальні конфлікти, зокрема між громадянами та мігрантами, що негативно впливає як на національну єдність, так і логічний прояв патріотичного духу корінної нації.

Доцільно підкреслити, що базові завдання державної міграційної політики в контексті правничої активізації прояву державотворчого патріотизму нації включають:

1. Забезпечення прав та свобод мігрантів: держава повинна гарантувати рівні права й свободи всім мігрантам, незалежно від їхнього статусу або походження. Означене включає право на працю, освіту, медичне обслуговування та однаковий доступ до судової системи.

2. Інтеграція мігрантів: держава повинна розробити політику й програми, спрямовані на ефективну інтеграцію мігрантів у суспільство. Зокрема, це включає надання доступу до освіти, мовних курсів, професійної підготовки і соціальної підтримки. Держава повинна створити належні умови для мігрантів, щоб вони могли активно брати участь у житті країни та відчували себе частиною нації.

3. Пропаганда та освіта: держава повинна здійснювати дієву пропаганду національних цінностей і історії, що загалом сприяє формуванню державотворчого патріотизму нації. У цьому контексті, важливу роль відіграє освітня система, яка має включати в себе ефективну інформаційну роботу щодо розуміння та цінування різноманітності, толерантності й взаєморозуміння між національними і етнічними групами.

4. Боротьба з дискримінацією та насильством: держава повинна активно працювати над забезпеченням рівності та запобіганням дискримінації на етнічній, расовій чи іншій основі. У цьому випадку, вона повинна приймати таке законодавство, що забороняє будь-яку форму дискримінації й насилля, і вчасно реагувати на порушення цих прав.

5. Співпраця з іншими державами: державні інституції повинні розвивати міжнародну співпрацю з іншими країнами у сфері міграції. Зокрема, це включає спільні програми для підтримки мігрантів, обмін досвідом й технологіями, а також спільні заходи і зусилля для боротьби з нелегальною міграцією й торгівлею людьми.

Виділенні завдання за їх врахування в правових заходах міграційної політики сприяють ефективній інтеграції мігрантів у суспільному середовищі та активному формуванню державотворчого патріотизму нації. Зокрема, вони забезпечують захист прав й свобод мігрантів, створюють сприятливі умови для їхньої успішної інтеграції та розвитку, пропагують національні цінності, борються з дискримінацією й насильством, безпосередньо співпрацюючи з іншими державами для спільного вирішення міграційних питань.

Практично, дієва міграційна політика, враховує потреби та права не лише мігрантів, а й прагматично сприяє активізації державотворчого патріотизму нації.

Додатково зазначимо, що у деяких країнах прояв державотворчого патріотизму нації може мати обмеження, які пов'язані з політичним, соціальним чи культурним контекстом у становленні й розвитку цих держав. Наприклад, в авторитарних режимах обрізаються свободи громадян, що може впливати на їх здатність проявляти як патріотизм, так і державотворчий активізм.

Окрім того, традиційно сформовані у деяких країнах норми та цінності можуть дезактивувати державотворчий патріотизм нації, особливо якщо вони спрямовані на підтримку або захист вузького етнічного або релігійного екстремізму. Наприклад, в деяких автократичних режимах наявний жорсткий контроль над засобами масової інформації, що обмежує можливості громадян отримувати об'єктивну інформацію про державу та висловлювати критичну думку. Результатом останнього може бути те, що можливості громадян для прояву державотворчої активності можуть бути обмежені. Окрім того, деякі держави можуть мати відчутні економічні, політичні чи соціальні нерівності, які посилюють диспропорційність можливостей між різними групами громадян й обмежують їх спільний патріотичний потенціал.

Також надмірно націоналістичний патріотизм може призводити до відчутних обмежень у прояві державотворчого патріотизму нації, особливо в країнах з вираженими насильницькими націоналістичними або расистськими ідеологіями. Зокрема, у таких випадках державотворчий патріотизм часто перетворюється на домінування однієї національної групи над іншими, що додатково обмежує конституційні можливості співпраці й спільного будівництва конкретної держави.

Вирішенням означеної проблеми є побудова ефективного та рівноправного суспільства, де всі громадяни мають однакові права й можливості для прояву державотворчого патріотизму нації. Властиво означене обумовлює потребу та включає в себе забезпечення політичної свободи, доступу до освіти, культури й сталій економічний розвиток. Окрім того, важливе значення має також формування толерантного за своїм змістом й національною ідентичністю суспільства, що сприяє активному об'єднанню громадян незалежно від їхньої статі чи національності.

Оскільки із 24 лютого 2022 року в Україні, через широкомасштабну військову агресію держави-анексора, було запроваджено воєнний стан і загальну мобілізацію на 90 днів то стрімко зросла увага до оперативного згуртування зусиль на пріоритетних напрямках й активізації можливостей органів публічного адміністрування в системі надання державних послуг [3–7; 14–15; 18–19; 23].

Загалом, воєнний стан – це особливий правовий режим, який запроваджується в Україні у разі військової агресії, а значить реальної наявності загрози як державній незалежності, так і її територіальній цілісності. В умовах воєнного стану, для забезпечення оперативного територіального управління та відсічі збройній агресії, утворюються тимчасові державні органи у вигляді військових адміністрацій. Також

підкреслимо, що військовий стан, який початково запроваджувався на 3 місяці, вже продовжувався 6 разів.

Характерною особливістю умов цього стану стала заборона:

- будь-яких змін Конституції України;
- проведення виборчого процесу на державному та місцевому рівнях;
- проведення як всеукраїнських, так і місцевих референдумів;
- проведення страйків, масових зібрань та акцій.

Однак, за його введення (з ним ще була запроваджена й комендантська година) все ж не можуть бути обмежені права та свободи людини і громадянина, передбачені ч. 2 ст. 64 Конституції України (зокрема, статті 24–25, 27–29, 40, 47, 51–52, 55–63 Основного закону) [13].

Підкреслимо, що до правничо-організаційних пріоритетів у діяльності органів публічного адміністрування в цих умовах відноситься дотримання й удосконалення нормативних правил надання різного виду послуг для громадян, виходячи з їх потреб, на які накладаються жорсткі реалії війни з агресором.

Зокрема, до пріоритетних засобів системи публічного адміністрування (властиво тих, які відзначаються адміністративно-правовою природою застосування, а тому їх також можна назвати адміністративно-правовими засобами впливу держави) у сфері економіки, які не припиняються в цих умовах (хоча накладаються й певні обмеження щодо дотримання контролю) належать: ліцензування, патентування, квотування, державна реєстрація, функціонування дозвільної системи, а також стандартизація. Водночас, експерти зазначають – необхідно враховувати й те, що ліцензування, патентування, квотування зазначені в ст. 12 Господарського кодексу України, однак вони належать до засобів публічного адміністрування у сфері економіки, оскільки, виходячи з

державно-правових положень та особливостей практики господарювання [8]:

– відносини, які виникають, змінюються та припиняються у зв'язку з використанням цих заходів, є безпосереднім наслідком організаційно-розпорядчої діяльності органів виконавчої влади;

– ці відносини мають публічно-правовий характер, а значить суб'єкт державного управління у сфері економіки обов'язково має юридичні повноваження щодо інших учасників цих відносин – суб'єктів господарювання;

– ці відносини можуть виникнути за ініціативою будь-якого суб'єкта, хоча згода останнього не є обов'язковою;

– порушення ж однією зі сторін своїх обов'язків тягне відповідальність не перед іншою стороною, а вже перед державою з відповідними ситуації наслідками.

В умовах воєнного стану організація діяльності конкретних органів публічного адміністрування повинна враховувати як потреби функціонування дозвільної системи, так і захист споживачів цих послуг. Зокрема, за експертними оцінками, означене відноситься до значної замінованості території України: вона вже доходить до 30%, або 174 тис. кв км. Окрім того, за загальною площею замінованої території Україна обігнала попередніх світових лідерів – Афганістан та Сирію.

Не зважаючи на воєнний стан державний контроль залишається правовим пріоритетом у сфері економіки як конкретний елемент діяльності органів публічного адміністрування. Так, цю функцію виконують та реалізують уповноважені державні органи, які розділяють на дві групи: органи, для яких більшість їх функцій є контролью-наглядовими; органи, для яких контролью-наглядові функції не є основними функціями їхньої діяльності. Зокрема, до першої групи відносять: Державну податкову

службу України, Державну казначейську службу України, Державну аудиторську службу України, Антимонопольний комітет України.

Логічним пріоритетом в оцінюванні діяльності цих органів в умовах воєнного стану залишаються фактичні результати, які спрямовані, насамперед, на забезпечення безпеки і обороноздатності держави та життєвого простору громадян.

Водночас, оцінювання впливу міграційної політики на державотворчий патріотизм нації в умовах воєнного стану також є не зовсім звичним завданням. Так, міграційна політика держави може впливати на мотивацію громадян залишатися в своїй країні та боротися за її територіальну цілісність, або навпаки при її прогалинах, спонукати людей мігрувати до інших держав, насамперед через відсутність адекватної ситуативної підтримки та захисту власних громадян у період військового загострення.

Обґрунтована міграційна політика може включати конкретні правові заходи для збереження й стимулювання громадян залишатися у державі в умовах воєнного стану. Зокрема, означене може включати надання їм соціальних й економічних пільг, забезпечення безпеки і захисту, а також надання належного доступу до освіти й медичних послуг.

Зазначимо також, що розвиток ефективної системи повідомлення і комунікації з громадянами, яка інформує їх про ситуацію в державі, ризики й перспективи, може відчутно зміцнити державотворчий патріотизм нації та знизити мотиваційний потяг до міграції.

Загалом, в умовах воєнного стану, міграційна політика держави повинна спрямовуватися на адміністративно-правове забезпечення безпеки й добробуту своїх громадян, що, в свою чергу, може впливати на їхні державотворчі мотиви, ефективно спонукати до активізації їхнього прояву державотворчого патріотизму нації. Зокрема, застосування соціально-економічних підходів та заходів, надання вчасної підтримки й захисту

громадянам важливі для нарощування продуктивності праці і зміцнення їх патріотичних почуттів та відповідного наслідкового бажання залишатися в рідній державі, ефективно проявляючись на рівнях: держава-громада-громадяни, мігранти (рис. 1).

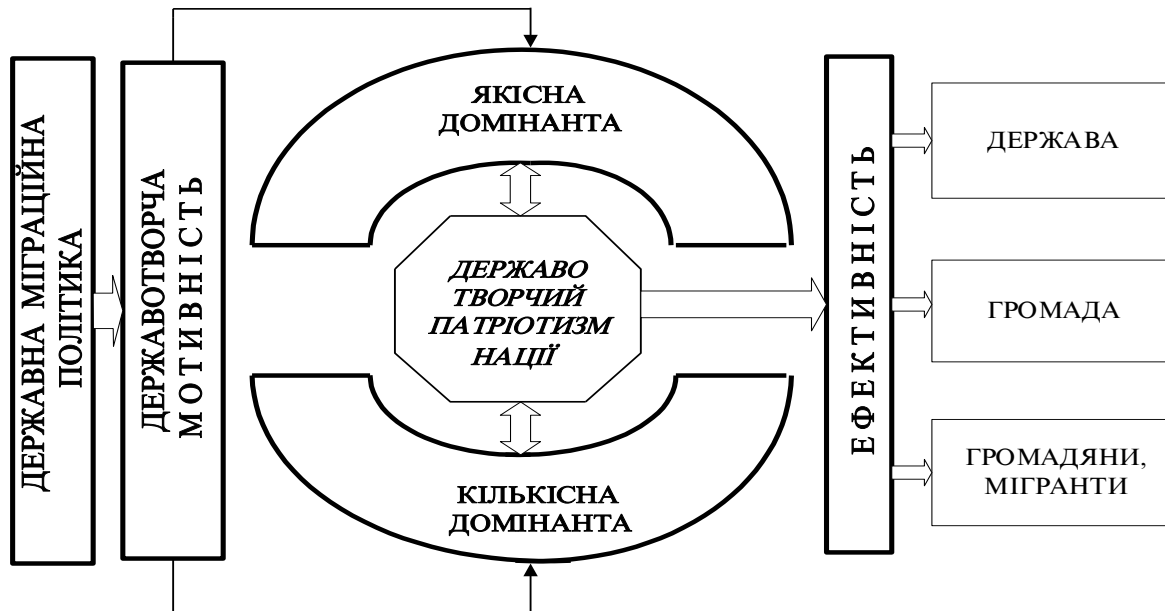

Рис. 1. Вплив правових аспектів міграційної політики на державотворчу мотивність громадян й мігрантів у контексті активізації державотворчого патріотизму нації в умовах воєнного стану

Джерело: власна розробка

Однак не слід нехтувати й тим, що необхідно збалансувати ці правові заходи з потребою забезпечення безпеки й захисту країни в умовах воєнного стану. Зокрема, це може включати посилення контролю над кордонами, зміцнення обороноздатності й сприяння поверненню зарубіжних експатріантів, що можуть проявляти даний патріотизм й мають бажання побудувати майбутнє своєї держави.

Крім того, важливо розробляти програми реінтеграції для тих, хто вже емігрував, щоб вони також мали можливість повернутись до рідного краю і допомогти відбудувати державу. Зокрема, це може включати надання фінансової підтримки, відкриття робочих місць і підприємницьких

можливостей, а також соціальну реабілітацію для тих, хто постраждав внаслідок війни.

Блоки системи міграційної політики в умовах воєнного стану щодо правничих аспектів активізації державотворчого патріотизму нації можуть включати наступне:

1. Заходи забезпечення безпеки і захисту громадян. Зокрема, це можуть бути заходи, спрямовані на зміцнення обороноздатності країни, контроль над кордонами і боротьбу з тероризмом. Об'єктивно, що пріоритетним їх аспектом є також захист прав й свобод громадян у воєнний період.

2. Стимулююча політика для громадян, що залишаються. Зокрема, це можуть бути різні пільги і підтримка для громадян, що відмовляються мігрувати в інші країни. Наприклад, означене може включати надання соціальних й економічних пільг, розширення можливостей для освіти і працевлаштування, підтримку бізнесу та розвитку місцевих громад з врахуванням інтересів мешканців.

3. Відкриття кордону для зарубіжних експатріантів. Умови воєнного стану можуть спонукати багатьох емігрантів повернутися до своїх домівок і приєднатися до боротьби за свою державу. Зокрема, для цього потрібно створити сприятливі умови для їхнього повернення, тобто такі як спрощений еміграційний процес, надання підтримки і пільг для реінтеграції.

4. Популяризація національної ідентичності й патріотизму. Важливо стимулювати громадян до прояву державотворчого патріотизму нації шляхом цілеспрямованого сприяння формуванню національної свідомості, патріотичного виховання й поширення уваги до національних цінностей в різних соціальних групах.

5. Сприяння мігрантам з розвитку держави. Держава може реалізовувати програми, спрямовані на інтеграцію мігрантів і сприяння їх

активному залученню в процеси розвитку суспільства й економіки. Зокрема, означене може включати формування мовних курсів, професійної підготовки і підтримки у пошуку роботи чи налагоджування підприємницької діяльності.

Практично наведені блоки системи міграційної політики, за їх дієвого використання й оперативного реагування на виклики, дозволяють юридично забезпечити активізацію прагнень, тобто реальний прояв державотворчого патріотизму нації в умовах воєнного стану, і можуть відвернути масову міграцію громадян до інших держав. У цьому контексті: необхідно створювати системну мережу робочих місць з цивілізованою заробітною платою. Властиво питання законодавчого врегулювання трудових відносин у період воєнного стану стали дійсним викликом для України, оскільки стосуються також життєзабезпечення міграційного потоку через проблемні аспекти формування ринку праці, а через них й регулювання відносин роботодавець-працівник у цей загрозований період. Так, Україна зіткнулася з багатьма викликами у сфері трудових відносин за воєнного стану. Зокрема, нинішня криза на ринку праці є найпотужнішою за всю історію незалежної України, оскільки війна спровокувала нові тенденції на ринку праці та зміни в поведінці як працедавців, так і шукачів роботи. Повномасштабна воєнна загрозованість у цьому аспекті вже знищила до третини робочих місць (за даними Міжнародної організації праці, Україна з початку війни втратила 4,8 млн робочих місць, а це спрямовує міграційні трансформації та обмежує як кількість платників податків, так і надходження до бюджету).

Окрім зазначеного, активізація державотворчого патріотизму нації в умовах воєнного стану через правові аспекти міграційної політики має ще й відчутну прагматичну складову, оскільки дозволяє знизити рівень тіньової економіки, а значить більше фінансових ресурсів буде потрапляти в казну держави, обумовлюючи додаткові можливості для зміцнення

обороздатності та оперативної підтримки постраждалих від воєнних дій. Так, зміна лише на 1% рівня тіньової економіки в Україні це додаткові 5,5 млрд грн поступлень у бюджет.

Саме тому, обґрунтована державна міграційна політика, яка сприяє успішній інтеграції мігрантів та збереженню національної ідентичності, може в свою чергу бути правничим трендом в активізації державотворчого патріотизму нації. Властиво така політика повинна бути спрямована на створення сприятливих умов для інтеграції мігрантів, включаючи доступ до освіти, медичних послуг, роботи та інших соціальних пільг. Крім того, важлива роль у формуванні й вихованні державотворчого патріотизму нації відіграє громадська освіта та робота з громадськістю, які спрямовані на підвищення свідомості й розуміння громадянами важливості інтеграції мігрантів, врахування національних цінностей і культурних особливостей.

Висновки. Державна міграційна політика в умовах воєнного стану у своїй фундаментальній правовій основі повинна бути спрямована на активізацію й зміцнення державотворчого патріотизму нації. Зокрема, означене можна досягти шляхом забезпечення безпеки й добробуту громадян, розвитку ефективної системи повідомлення і комунікації з населенням, надання соціально-економічних пільг й підтримки, а також розробки програм реінтеграції. Таким чином, міграційна політика може стимулювати прояв державотворчого патріотизму нації шляхом посилення як мотивації громадян, так і збереження їх потягу до проживання у Батьківщині навіть в умовах воєнного стану.

Водночас, активність прояву державотворчого патріотизму нації не повинна бути обмежена статевими ролями чи концентруватись в певних соціальних групах мігрантів. Практично всі громадяни мають мати однакову можливість долучитися до формування й розвитку приймаючої країни, незалежно від статі, об'єктивно маючи при цьому рівні права та пріоритети в прояві такого патріотизму.

Зазначимо також, що міжнародна правова співпраця, зокрема через різноманітні інституції Організації Об'єднаних Націй, покликана підтримати розвиток державотворчого патріотизму нації в усіх державах. Так, обмін досвідом, технологіями та ресурсами може сприяти процесу активізації й створенню сприятливих умов для прояву патріотизму та державотворчій діяльності на різних рівнях і в умовах воєнного стану. Загалом, міграційна політика держави може реально впливати на активізацію державотворчого патріотизму нації в умовах воєнного стану, якщо вона базується на правових засадах, сприяє успішній інтеграції мігрантів та розбудові мультикультурного й багатонаціонального суспільства. Практично, проактивний підхід до мігрантів та розуміння їхнього внеску у розвиток держави може зміцнювати почуття належності до нації та посилювати загальну громадську свідомість, що в свою чергу активно сприятиме формуванню сильної та єдиної нації в рамках сучасного державотворення і конституційного права.

Література

1. Бережна Н. І. Міжнародна міграція робочої сили та шляхи її регулювання на державному, місцевому та особистісному рівнях. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 3–1. С. 37–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2018_3-1_10 (дата звернення: 14.08.2023)
2. Богдан Т. П. Державний борг і позики під час війни та методи їх поствоєнного врегулювання. *Фінанси України*. 2022. № 4. С. 27–45. doi: <https://doi.org/10.33763/finukr2022.04.027>
3. Борщевський В., Василиця О., Матвеев Є. Публічне управління в умовах воєнного стану: інституційні трансформації, стратегічне планування та механізми розвитку. *Держава та регіони. Серія:*

Публічне управління і адміністрування. 2022. № 2. С. 30–35. doi:
<https://doi.org/10.32840/1813-3401.2022.2.5>

4. Данилишин Б. Збитки України за рік повномасштабної війни сягають понад 135 млрд доларів. *ЕСПРЕСО*. 2023. URL: <https://espreso.tv/zbitki-ukraini-za-rik-povnomasshtabnoi-viyni-syagayut-ponad-135-mlrd-dolariv> (дата звернення: 12.08.2023)
5. Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 18.03.2022 № 314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-p#Text> (дата звернення: 14.08.2023)
6. Деякі питання провадження господарської діяльності у сфері ринків капіталу та організованих товарних ринків на підставі декларації в умовах воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 22.07.2022 № 827. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-2022-p#Text> (дата звернення: 14.08.2023)
7. Вплив міграції на соціально-економічну ситуацію в Україні: аналітична доповідь / за ред. В. Потапенка. К. : НІСД, 2023. 33 с. doi: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.01>
8. Господарський кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 14.08.2023)
9. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації: податкова домінанта інвестиційного зростання. Монографія. Львів : Колір ПРО, 2018. 480 с. (Серія "Держава і стратегіологія").
10. Карпінський Б. А., Карпінська О. Б. Мотив як управлінська основа державотворчого патріотизму нації з позиції стратегіології розвитку держави. *Бізнес Інформ*. 2023. № 2. С. 6–15. doi: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-2-6-15>

11. Карпінський Б. А., Карпінська О. Б. Мотивні основи формування й активізації державотворчого патріотизму нації на засадах стратегіології розвитку держави. *Проблеми економіки*. 2023. № 1. С. 138–150. doi: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-1-138-150>
12. Карпінський Б. А., Залуцька Н. С., Карпінська О. Б. Податки. Довідник-словник. К. : Професіонал, 2008. 464 с.
13. Конституція України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/Z960254K> (дата звернення: 14.08.2023)
14. Лібанова Е. М., Позняк О. В., Цимбал О. І. Масштаби та наслідки вимушеної міграції населення України внаслідок збройної агресії Російської Федерації. *Демографія та соціальна економіка*. 2022. № 2 (48). С. 37–57. doi: <https://doi.org/10.15407/dse2022.02.037>
15. Лібанова Е. Через війну з України назавжди може емігрувати до 5 мільйонів людей. URL: <https://espresso.tv/cherez-viynu-z-ukraini-nazavzhdi-mozhe-emigruvati-do-5-milyoniv-lyudey-ella-libanova> (дата звернення: 12.08.2023)
16. Лошенюк О. Вдосконалення інструментарію державної міграційної політики в Україні. *Світ фінансів*. 2017. № 3 (52). С. 147–156. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/28932/1/%D0%9B%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA.pdf> (дата звернення: 12.08.2023)
17. Малиновська О. Інституційне забезпечення міграційної політики держави : пропозиції до вдосконалення : аналітична записка // Національний інститут стратегічних досліджень, 2019. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/3343/> (дата звернення: 11.08.2023)
18. Новікова О. Ф., Шамілева Л. Л., Хандій О. О. Оцінювання розбалансованості трудової сфери в умовах воєнного стану і

- можливості її подолання. *Економіка України*. 2023. № 2. С. 17–54. doi: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.02.017>
19. Офіційний сайт Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. URL: <https://minre.gov.ua/> (дата звернення: 14.08.2023)
 20. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20/#Text> (дата звернення: 14.08.2023)
 21. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 14.08.2023)
 22. Риндзак О. Т. Державна міграційна політика в контексті пріоритетів національної безпеки України. *Економіка України*. 2016. № 12. С. 72–81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2016_12_6 (дата звернення: 11.08.2023)
 23. Розвадовський В. І., Книш В. В. Специфіка функціонування Конституційного суду України в умовах воєнного стану: теоретичний та прикладний аспекти. *Право.UA*. 2023. №3. С. 17–23. URL: http://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/Pravo-ua-2023-3/Pravo_ua_2023_3_017.pdf (дата звернення: 12.08.2023)
 24. Abay K. The Russia-Ukraine war: Implications for global and regional food security and potential policy responses. *Global Food Security*. 2023. Vol. 36. Art. 100675. doi: <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2023.100675>
 25. Agyei S. Emerging markets equities' response to geopolitical risk: Time-frequency evidence from the Russian-Ukrainian conflict era. *Heliyon*.

2023. Vol. 9(2). Art. E13319. doi:
<https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e13319>
26. Eurostat. Asylum and managed migration database. URL:
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/asylum-and-managed-migration/data/databas> (дата звернення: 14.08.2023)
27. Goodwin R. National resilience in Ukraine following the 2022 Russian invasion. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. 2023. Vol. 85. Art. 103487. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2022.103487>
28. International Monetary Fund. URL:
<https://www.imf.org/en/Publications/WEO> (дата звернення: 10.08.2023)
29. Izzeldin M. The impact of the Russian-Ukrainian war on global financial markets. *International Review of Financial Analysis*. 2023. Vol. 87. Art. 102598. doi: <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2023.102598>
30. Karpinsky B. A., Bozshko S. M. Economic Growth at sustainable development of economy. The monogafy. Lviv : Prostr-M, 2006. 376 p. (Series «Economy of Territories»).
31. Pandey D., Lucey B., Kumar S. Border disputes, conflicts, war, and financial markets research: A systematic review. *Research in International Business and Finance*. 2023. Vol. 65. Art. 101972. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2023.101972>
32. Pereira P. The Russian-Ukrainian armed conflict will push back the sustainable development goals. *Geography and Sustainability*. 2022. Vol. 3(3). P. 277–287. doi: <https://doi.org/10.1016/j.geosus.2022.09.003>
33. Sokhanvar A., Bouri E. Commodity price shocks related to the war in Ukraine and exchange rates of commodity exporters and importers. *Borsa Istanbul Review*. 2023. Vol. 23(1). P. 44–54. doi: <https://doi.org/10.1016/j.bir.2022.09.001>

References

1. Berezhna, N. I. (2018). Mizhnarodna mihratsiia robochoi syly ta shliakhy yii rehuliuвання na derzhavnomu, mistsevomu ta osobystisnomu rivniakh [International labor migration and ways of its regulation at the state, local and personal levels]. *Biznes-navihator – Business Navigator*, 3–1, 37–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2018_3-1_10 [in Ukrainian]
2. Bohdan, T. (2022). Derzhavnyi borh i pozyky pid chas viiny ta metody yikh postvoiennoho vrehuliuвання [Public debt and loans during the war and methods of their post-war adjustment]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 4, 27-45. doi: <https://doi.org/10.33763/finukr2022.04.027> [in Ukrainian]
3. Borshchevskyi, V. V., Vasylytsia, O. B., & Matvieiev, Ye. E. (2022). Publichne upravlinnia v umovakh voiennoho stanu: instytutsiini transformatsii, stratehichne planuvannia ta mekhanizmy rozvytku [Public management under martial law: institutional transformations, strategic planning and development mechanisms]. *Derzhava ta rehiony. Serii: Publichne upravlinnia i administruvannia – State and regions. Series: Public Management and Administration*, 2. 30–35. doi: <https://doi.org/10.32840/1813-3401.2022.2.5> [in Ukrainian]
4. Danylyshyn B. (2023). Zbytky Ukrayiny za rik povnomasshtabnoyi viiny syahayut' ponad 135 mlrd dolariv [Ukraine's losses during the year of the full-scale war reach more than 135 billion dollars.]. *ESPRESSO – ESPRESSO*. URL: <https://espresso.tv/zbitki-ukraini-za-rik-povnomasshtabnoi-viyni-syagayut-ponad-135-mlrd-dolariv> [in Ukrainian]
5. Deyaki pytannia zabezpechennya provadzhennya hospodars'koyi diyal'nosti v umovakh voyennoho stanu [Some issues of ensuring the conduct of economic activity in the conditions of martial law]: resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 03/18/2022 No 314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-П#Text> [in Ukrainian]

6. Deyaki pytannya provadzhennya hospodars'koyi diyal'nosti u sferi rynkiv kapitalu ta orhanizovanykh tovarnykh rynkiv na pidstavi deklaratsiyi v umovakh voyennoho stanu [Some issues of conducting business activities in the field of capital markets and organized commodity markets on the basis of a declaration under martial law]: resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 07/22/2022 No 827. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-2022-П#Text> [in Ukrainian]
7. Vplyv mihratsii na sotsialno-ekonomichnu sytuatsiiu v Ukraini [The impact of migration on the socio-economic situation in Ukraine analytical report] / under the editorship V. Potapenko. K. : NISS. 33 p. doi: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.01> [in Ukrainian]
8. Hospodarskyi kodeks Ukrainy [Economic Code of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> [in Ukrainian]
9. Karpinskyi, B. A. (2018). *Derzhavotvorchyy patriotyzm natsiyi: podatkova dominanta investytsiynoho zrostannya [State-creative patriotism of nation: tax dominant of investment growth]*. L'viv : Kolir PRO. 480 p. (Seriya „Derzhava i stratehiolohiya”) [in Ukrainian]
10. Karpinskyi, B. A., & Karpinska, O. B. (2023). Motyv yak upravlinska osnova derzhavotvorchoho patriotyzmu natsii z pozytsii stratehiolohii rozvytku derzhavy [Motives as a Managerial Basis of the State-Creating Patriotism of the Nation from the Standpoint of the State Development Strategiology]. *Biznes Inform – Business Inform*, 2, 6–15. doi: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-2-6-15> [in Ukrainian]
11. Karpinskyi, B. A., & Karpinska, O. B. (2023). Motyvni osnovy formuvannia y aktyvizatsii derzhavotvorchoho patriotyzmu natsii na zasadakh stratehiolohii rozvytku derzhavy [The Motive Bases for the Formation and Activation of the State-Creating Patriotism of the Nation Based on the Strategiology of the State Development]. *Problemy*

- ekonomiky – The Problems of Economy*, 1, 138-150. doi: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-1-138-150> [in Ukrainian]
12. Karpinskyi, B. A., Zalutska, N. S. & Karpinska, O. B. *Podatky. Dovidnyk-slovnnyk [Taxes. Handbook-dictionary]*. K. : Profesional, 2008. 464 p. [in Ukrainian]
 13. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/Z960254K> [in Ukrainian]
 14. Libanova, E. M., Pozniak, O. V., & Tsymbal, O. I. (2022). Masshtaby ta naslidky vymushenoї mihratsii naseleńnia Ukrainy vnaslidok zbroinoї ahresii Rosiiskoi Federatsii [Scales and consequences of forced migration of the population of Ukraine as a result of the armed aggression of the Russian Federation]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika – Demography and social economy*, 2, 37–57. doi: <https://doi.org/10.15407/dse2022.02.037> [in Ukrainian]
 15. Libanova, E. (2022). Cherez viinu z Ukrainy nazavzhdy mozhe emihruvaty do 5 milioniv liudei [As a result of the war, up to 5 million people may emigrate from Ukraine forever]. URL: <https://espreso.tv/cherez-viynu-z-ukraini-nazavzhdi-mozhe-emigruvati-do-5-milyoniv-lyudey-ella-libanova> [in Ukrainian]
 16. Losheniuk, O. (2017). Vdoskonalennia instrumentariiu derzhavnoi mihratsiinoi polityky v Ukraini [Improving the tools of the state migration policy in Ukraine]. *Svit finansiv – World of Finance*, 3, 147–156. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/28932/1/%D0%9B%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA.pdf> [in Ukrainian]
 17. Malinovska, O. (2019). Instytutsiine zabezpechennia mihratsiinoi polityky derzhavy : propozytsii do vdoskonalennia : analitychna zapyska [Institutional support of the migration policy of the state: proposals for improvement: analytical note] // National Institute of Strategic Studies. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/3343/> [in Ukrainian]

18. Novikova, O. F., Shamileva, L. L., & Khandii, O. O. (2023). Otsiniuvannia rozbalansovanosti trudovoi sfery v umovakh voiennoho stanu i mozhlyvosti yii podolannia [Assessment of imbalance in the labor sphere under the conditions of martial law and the possibilities to overcome it]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 2, 17–54. doi: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.01.020> [in Ukrainian]
19. Ofitsiinyi sait Ministerstva z pytan reintehratsii tymchasovo okupovanykh terytorii Ukrainy [The official website of the Ministry of Reintegration of the Temporarily Occupied Territories of Ukraine]. URL: <https://minre.gov.ua/> [in Ukrainian]
20. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo dii norm na period dii voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 15.03.2022 № 2120-IX. [On amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the effect of norms during the period of martial law: Law of Ukraine dated March 15, 2022 No. 2120-IX]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20/#Text> [in Ukrainian]
21. Pro zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib: Zakon Ukrainy vid 20.10.2014 № 1706-VII. [On ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons: Law of Ukraine dated October 20, 2014 No. 1706-VII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> [in Ukrainian]
22. Ryndzak, O. T. (2016). Derzhavna mihratsiina polityka v konteksti priorityativ natsionalnoi bezpeky Ukrainy [State's Migratory Policy in the Context of Priorities of Ukraine's National Security]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 12, 72–81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2016_12_6 [in Ukrainian]
23. Rozvadovskyi, V. I. & Knysh, V. V. (2023). Spetsyfika funktsionuvannia Konstytutsiinoho sudu Ukrainy v umovakh voiennoho stanu: teoretychnyi

- ta prykladnyi aspekty [The specifics of the functioning of the Constitutional Court of Ukraine in the conditions of martial law: theoretical and applied aspects]. *Pravo.UA – Pravo.UA*. 3. 17–23. URL: http://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/Pravo-ua-2023-3/Pravo_ua_2023_3_017.pdf [in Ukrainian]
24. Abay, K. (2023). The Russia-Ukraine war: Implications for global and regional food security and potential policy responses. *Global Food Security*, 36. Art. 100675. doi: <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2023.100675>
25. Agyei, S. (2023). Emerging markets equities' response to geopolitical risk: Time-frequency evidence from the Russian-Ukrainian conflict era. *Heliyon*, 9(2). Art. E13319. doi: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e13319>
26. Eurostat. Asylum and managed migration database. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/asylum-and-managed-migration/data/databas>
27. Goodwin, R. (2023). National resilience in Ukraine following the 2022 Russian invasion. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 85. Art. 103487. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2022.103487>
28. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO>
29. Izzeldin, M. (2023). The impact of the Russian-Ukrainian war on global financial markets. *International Review of Financial Analysis*, 87. Art. 102598. doi: <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2023.102598>
30. Karpinsky, B. A. & Bozshko, S. M. (2006). *Economic Growth at sustainable development of economy*. Lviv: Prostir-M. 376 p. (Series «Economy of Territories»).
31. Pandey, D., Lucey, B. & Kumar, S. (2023). Border disputes, conflicts, war, and financial markets research: A systematic review. *Research in International Business and Finance*, 65. Art. 101972. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2023.101972>

32. Pereira, P. (2022). The Russian-Ukrainian armed conflict will push back the sustainable development goals. *Geography and Sustainability*, 3(3). 277–287. doi: <https://doi.org/10.1016/j.geosus.2022.09.003>
33. Sokhanvar, A. & Bouri, E. (2023). Commodity price shocks related to the war in Ukraine and exchange rates of commodity exporters and importers. *Borsa Istanbul Review*. 23(1). 44–54. doi: <https://doi.org/10.1016/j.bir.2022.09.001>